

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет плодоовочівництва, екології та захисту рослин
Кафедра овочівництва

Допущено до захисту

„___” _____ 2025 р.

Зав. кафедри

доктор с.-г. наук _____ Наталія ЯЦЕНКО

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА
ВПЛИВ СОРТУ НА ВРОЖАЙНІСТЬ ПЕТРУШКИ ЛИСТКОВОЇ

Виконав: студент III курсу, групи 31 к-з-с
освітньої програми **Садівництво та виноградарство**
спеціальності 203 **Садівництво та виноградарство**
Вовк Дмитро Олександрович

Науковий керівник: к. с.-г. н., доцент
Кецкало Вікторія Валеріївна

Умань – 2025

ЗМІСТ

	Вступ.....	3
Розділ 1.	Вирощування петрушки городньої як складова розвитку овочівництва в Україні та покращення його економічної ефективності (огляд літератури).....	5
Розділ 2.	Основні аспекти методики проведення досліджень.	10
	2.1. Умови проведення досліджень.....	10
	2.2. Схема досліджу.....	10
	2.3. Об'єкт дослідження	10
	2.4. Методика проведення досліджень.....	12
	2.5. Технологія вирощування петрушки городньої в досліді.....	12
Розділ 3.	Вплив сорту на врожайність петрушки листкової.....	13
	3.1. Фенологічні характеристики рослин.....	13
	3.2. Врожайність петрушки листкової.....	14
	Висновки.....	19
	Пропозиції виробництву.....	19
	Список джерел літератури.....	20
	Додатки.....	24

ВСТУП

Петрушка городня (*Petroselinum crispum* (Mill.) залишається важливою зеленною овочевою культурою в Україні. Щороку перелік її сортів оновлюється. Так, в Державному реєстрі сортів рослин, придатних для поширення в Україні, на 2023 рік зареєстровано 30 сортів вітчизняної та закордонної селекції петрушки городньої листкової та коренеплідної підвидів. З них вітчизняних – дев'ять найменувань (Ароматна, Берлінія, Білявка, Казкова, Мосспоп, Найда, Стихія, Урожайна, Харків'янка); створених в Нідерландах також дев'ять позицій (Арат, Аргон, Вега, Ігл, Катінка, Орфео, Петра, Піоне, Топіт); чеського походження – п'ять (Алба, Астра, Атіка, Осборна, Фест); з Франції три сорти (Фрісе верт фонсе, Фрісон, Новас); з Польщі – Кінга та Наталка; та по одному сорту німецького (Смарагд) та Італійського (Гіганте д'Італія) походження [1, 2].

Актуальність теми. Петрушка городня є корисною для людського організму. Дана овочева культура не лише цінна для внутрішнього вітчизняного ринку, а також має немалий потенціал щодо експорту в країни Євросоюзу. Сортимент петрушки регулярно збагачується, тому ми прослідковуємо потенціал в проведенні наукової роботи в майбутньому щодо вирощування петрушки городньої нових сортів в зоні правобережного Лісостепу України.

Мета і завдання дослідження – дослідити господарську цінність, біологічні властивості та врожайність нових сортів петрушки городньої закордонної селекції за вирощування в правобережному Лісостепу України.

Завдання роботи: відмічати фенологічні фази рослин; спостерігати за індивідуальними сортовими відмінностями рослин; з досліджуваних сортів обрати більш врожайні.

Об'єкт дослідження – процеси росту, розвитку та формування врожаю петрушки листкової у відкритому ґрунті.

Предмет дослідження – зміна фенологічних та біометричних даних сортів петрушки городньої листкової та їх врожайність.

Методика дослідження – сукупність польового, математично-статистичного та розрахункового методів.

Наукова новизна одержаних результатів. На прикладі Черкаської області обґрунтовано доцільність вирощування нових сортів петрушки листової закордонної селекції в Лісостепу України.

Практичне значення одержаних результатів. Згідно результатів дослідження пропонуємо для вирощування сорти петрушки городньої зарубіжної селекції Фрісе верт фонсе (Франція) та Топіт (Нідерланди), які мають вищий показник врожайності листової маси, що позитивно впливає на величину прибутку за вирощування вказаної культури.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження доповідалися на засіданні наукового гуртка кафедри овочівництва (додаток А).

РОЗДІЛ 1

ВИРОЩУВАННЯ ПЕТРУШКИ ГОРОДНЬОЇ ЯК СКЛАДОВА РОЗВИТКУ ОВОЧІВНИЦТВА В УКРАЇНІ ТА ПОКРАЩЕННЯ ЙОГО ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ (огляд літератури)

В сучасний час в умовах війни особливо зростає потреба у захисті ключових секторів національної економіки, створенні та підтримці умов для стійкого розвитку, що є важливим для досягнення перемоги. Державна політика має бути сфокусована на розробці ефективних заходів і методів регулювання стратегічно важливих галузей, до яких належить і сільське господарство в цілому та овочівництво зокрема, враховуючи їхні індивідуальні переваги та специфіку функціонування [3].

Овочівництво в Україні стало перспективним і динамічним видом бізнесу. За останні три роки багато втрачено площ під овочевими культурами, проте, українці швидко оговталися і почали ще з більшим завзяттям займатися овочівництвом на всій території України, де це можливо. Саме тому нині спостерігаємо досягнення в підвищенні врожайності, зростанні валового збору, покращенні якості продукції та збільшенню обсягів експорту овочів. Основним ринком збуту для українських виробників залишаються країни Європейського Союзу [4].

Овочі є важливим компонентом раціону людини, а природні ґрунтово-кліматичні умови України сприяють вирощуванню великих обсягів екологічно чистої та вітамінної продукції [4, 5]. За останні роки спостерігаємо зростання валового збору овочів у півтора рази, не зважаючи на те, що багато площ саме під овочевими культурами на півдні України було втрачено за час війни. Це пов'язано з істотним підвищенням врожайності завдяки впровадженню сучасних технологій виробництва. Це і впровадження високопродуктивних сортів і гібридів, і застосування дієвих засобів захисту рослин і ресурсозберігаючих систем відіграли ключову роль у цьому процесі [5, 6, 7].

З огляду на стабільне зростання потреби на продукцію овочівництва та враховуючи потенціал розвитку овочівництва в Україні, зокрема у напрямках підвищення врожайності, збільшення валового збору й насичення ринку місцевою продукцією, ці питання викликають значний інтерес у наукових дослідженнях. Серед них варто відзначити роботу Севідової І.О. і Лещенка Л.О., які проаналізували чинники, що позитивно діють на розвиток галузі, окреслили шляхи підняття її економічної ефективності та визначили перспективи подальшого зростання [8].

Галат Л.М. було звернено увагу на ознаки ринку саме свіжої продукції овочівництва в Україні. Так, було детально розглянуто такі аспекти, як пропозиція продукції, попит населення, тенденції ціноутворення, конкурентне середовище та стан ринкової інфраструктури й суміжних галузей [9, 10]. Логоша Р.В. описав нюанси сучасного стану ринку у контексті перебудови економіки країни, не забуваючи про національні особливості та чинних тенденцій [11].

Рудь В.П. присвятив свої дослідження інноваційній діяльності в галузі та формуванню продовольчої безпеки країни через аналіз рівнів виробництва й споживання овочевої продукції [12]. Чайка В.О. реалізував конструктивний підхід до стратегічної оцінки стану сектора тепличного овочівництва та визначив основні напрями його розвитку в умовах співпраці з Євросоюзом [13]. Ряд авторів виділили внутрішні та зовнішні чинники впливу на конкурентоспроможність українських овочів. Також ними було обґрунтовано переваги оптових ринкових мереж і запропоновано заходи щодо посилення їхньої ролі для державної економіки [14, 15, 16].

Дослідження Сидори В.В. стосуються причин, які гальмують розвиток галузі. Автор поділив виклики на два основних напрями: виробничий та маркетинговий, окресливши концептуальні шляхи їх вирішення. Вказано на необхідність консолідованої діяльності органів влади, місцевого самоврядування, агровиробників, науковців та інвесторів з урахуванням регіональних особливостей і рівня соціально-економічного розвитку [17].

Петрушка є представником родини Зонтичні (Селерові) та походить з острова Сардинія. Вона стала популярною завдяки своїм смаковим властивостям та поживним, дієтичним та лікарським властивостям. Рослина має високий вміст аскорбінової кислоти та каротину. Її приємний запах і смак зумовлюється ефірною олією, яка також ще і сприяє травленню. Використовують петрушку в багатьох галузях [18, 19].

Листкова петрушка має розвинену і розгалужену кореневу систему. Її листя розсічене (2- чи 3-перисте). Квітка має серцеподібні пелюстки, які забарвлені в білий або зеленувато-жовтий колір. Іноді спостерігається червонуватий півтон біля основи. Плід петрушки яйцевидний, здавлений із боків. Рослина любить вологу та є холодостійка. Її насіння проростає при $+1...5^{\circ}\text{C}$. Сходи петрушки здатні витримувати заморозки до мінус 9°C [20]. Споживають петрушку свіжою, сушеною та замороженою.

В Україні овочівництво є частиною сільськогосподарського виробництва. ФАО надала Україні статусу багатообіцяючого світового постачальника продуктів харчування, в тому числі рослинного походження. В Україні овочівництво пережило чимало суттєвих змін в процесі реформування аграрного сектору економіки. Реформи відбувалися у масштабах і структурі виробництва, за видами продукції, категоріями господарств. Найважливішими цільовими ринками вітчизняних овочівників є країни Європейського Союзу. Завдяки функціонуванню зони вільної торгівлі Україна має добрі перспективи щодо експортного потенціалу продукції рослинництва [4, 9].

Українське овочівництво нині потребує інноваційних селекційних розробок високоврожайних сортів, адаптованих до вітчизняних природно-кліматичних умов. Вони мають мати лікувальні, профілактичні та захисні властивості. Також важливим є привабливий зовнішній вигляд. Першочерговими для окремих овочів є придатність для тривалого зберігання, промислової переробки та механічного збирання. Це означає, що сорт або гібрид зобов'язані мати всі ті показники, що роблять його конкурентоспроможним товарним продуктом [14].

В нинішній час в Україні йде несправедливий хід жвавого винищення державного сегменту економіки та заміни його немудрими формами приватної власності, що комплексно впливає на розвиток інноваційної діяльності та сприяє занепаду овочівництва. Тому все це варто врахувати, проаналізувати цю тенденцію в аграрному секторі, включно з цим сектором економіки, та розробити селекційну продукцію, придатну для реалізації в приватному секторі. Економічною мотивацією цього курсу є насінництво, метою якого є забезпечення виробників високоякісним насінням конкурентоспроможних сортів окремих видів рослин [4].

Петрушка є одним з найважливіших овочів і має дуже високі поживні та лікувальні властивості. Існує два види культурної петрушки: коренева петрушка і листова петрушка. Сорти кореневої петрушки дають товсті, веретеноподібні, слабо розгалужені коренеплоди і розетку відносно дрібного листя. Натомість у листової петрушки розвивається розгалужена коренева система, непридатна для кулінарного застосування, зате вона дає рясну розетку листя, яке є основним продуктивним елементом.

Якщо ви сієте петрушку, то бажано з осені підготувати ґрунт, внісши органічні і мінеральні добрива. Для безперервного отримання продукції висівають петрушку в три етапи. Додатково можна вирощувати зелень в теплицях, оранжереях і інших закритих ділянках ґрунту. Щоб мати врожай петрушки з кінця жовтня по листопад та і ранньою весною (з кінця квітня по травень), висівайте насіння в першій декаді серпня. У цей час посіву рослини до зими формують 5–6 листків заввишки 30–40 см і коренеплід товщиною до 1,5 см [21, 22].

Рекомендованою МОЗ України нормою споживання овочів є 161 кг на рік. Постійно збільшується сегмент праних культур. Це тому, що вони мають значну харчову цінність та різноманітне використання. До таких культур належить петрушка. Морфологічна будова і біохімічний склад петрушки є селекційно вагомими ознаками. Вони обумовлюються генотипом та появляються в процесі індивідуального розвитку. Проте господарська цінність

та ціннісні характеристики петрушки коливаються в залежності від погодно-кліматичних показників, а якість кінцевої продукції часто не відповідає вимогам виробників і споживачів. Мінливість абіотичних факторів не дає змоги застосувати одноманітний підхід до процесу вирощування та потребує оптимізації агротехніки з урахуванням особливостей клімату регіону [23].

Таким чином в нинішній ситуації, враховуючи необхідність підвищення конкурентоспроможності вітчизняного аграрного сектору, необхідно взяти за основу стандарти Європейського Союзу й створити систему контролю над їхнім дотриманням, що дасть змогу експортувати вітчизняні овочі та продукцію їх переробки до країн ЄС та світу й сприятиме задачам продовольчої безпеки країни та успішному розвитку аграрного ринку України [24].

Перший раз листя зрізають при їх довжині понад 15–20 см. Другий і третій зріз роблять через 35–40 діб. Зріз виконують, залишаючи 1–2 см над поверхнею ґрунту. Це робиться для того, щоб не пошкодити точку росту. Така зелень за правильного зберігання може зберігатися до 2–3 місяців [25].

Отже, згідно зібраної з літератури інформації ми можемо зробити висновок, що петрушка городня досить цінна овочева рослина для раціону людини, тому є звабливим продуктом на внутрішньому ринку, а також має немалий потенціал для експорту у країни Євросоюзу. Це культура придатна для вирощування по всій території України через свою посередню вимогливість до ґрунтово-кліматичних умов. Саме тому ми вбачаємо потенціал у наступних дослідженнях вирощування петрушки городньої за різних умов.

РОЗДІЛ 2

ОСНОВНІ АСПЕКТИ МЕТОДИКИ ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕНЬ

2.1. Умови проведення досліджень

Дослідження проводили впродовж 2023–2024 рр. в СФГ „Наталі” с. Подібна Уманського району. Ґрунт дослідного поля – чорнозем опідзолений малогумусний важкосуглинковий на лесі [додаток Б, 26]. Погодні умови років проведення наукової роботи в додатку В.

2.2. Схема досліду

1. Аргон (Нідерланди, 2017) – *контроль*
2. Гіганте д'Італія (Італія, 2021)
3. Катінка (Нідерланди, 2021)
4. Піоне (Нідерланди, 2020)
5. Топіт (Нідерланди, 2021)
6. Фрісе верт фонсе (Франція, 2021)

2.3. Об'єкт дослідження

Група різновидів:

Дикоростуча – <i>silvestre</i> (Alef.) Sazon		Листкова куль- турна – <i>crispum</i>	Коренеплідна – <i>radicosum</i> (Alef.) Danert
Листкова кучерява – <i>var. crispum</i> (Mill.) Nym	Листкова звичайна – <i>var. vulgare</i> (Noiss) Alef.	Коренеплідна довга – <i>var. radicosum</i>	Коренеплідна коротка – <i>var. brevius</i> Alef.

Аргон (Нідерланди, 2017). Має гладке широке темно-зелене листя. Інтенсивно росте, формує потужну розетку листків з міцними стеблами [1, 27].

Гіганте д'Італія (Італія, 2021). Має велике, гладке листя насичено-зеленого кольору. Має сильну енергію росту. Регенерація листків після зрізу відбувається дуже швидко [1, 28, 29].

Катінка (Нідерланди, 2021). Формує компактні кущі з великою кількістю кучерявого листя. Вегетаційний період 60–75 [1, 30, 31].

Піоне (Нідерланди, 2020). Період досягання 70–80 діб. Сорт типу Gigante d'Italia. Має насичено-зелені, добре розвинені міцні листки [1, 32].

Топіт (Нідерланди, 2021). Ранній сорт. Формує пишну розетку. Листки з довгими стеблами, темно-зелені матові, середніх розмірів. Регенерація відбувається досить швидко [1, 33].

Фрісе верт фонсе (Франція, 2021). Листова пластинка щільна і компактна, добре сформована з темно-зеленого кучерявого листя. Дуже швидко відновлює вегетативну масу після зрізування [1, 34].

2.4. Методика проведення досліджень

Наукову роботу проводили згідно „Методики дослідної справи в овочівництві і баштанництві” [35]. Здійснювали фенологічні спостереження (визначали фази росту і розвитку рослин); проводили біометричні вимірювання (підрахунок кількості листків; визначення висоти та діаметру їх розетки в період збирання зеленої маси); облік продукції. Врожай збирали 3–4 рази залежно від сорту. Вперше за висоти листків не менше 15–20 см. В подальшому через 35–40 діб. Зріз має бути на 1–2 см від поверхні ґрунту, щоб не пошкодити точку росту. Продукцію сортують згідно ДСТУ 6010:2008 "Петрушка молода свіжа. Технічні умови" (ІОБ УААН) та зважують [36]. Результати роботи піддавали обробці статистичним методом.

2.5. Технологія вирощування петрушки городньої в досліді

Попередником петрушки листової були кабачки. Важливим обробітком ґрунту восени є подрібнення рослинних решток та оранка на 27–30 см. Навесні ділянку вирівняно. Оскільки строки посіву були дуже ранніми, передпосівну культивування не робили.

Посів проводився в 3-й декаді березня, коли в період «вікна» було танення снігу, що дало змогу ефективно використати запас вологи в ґрунті. Посів проводили смугами з міжряддям 45 см. Ширина смуги 10 см. Глибина посіву 1,5 см.

Через півтори декади після посіву виконали досходове боронування, щоб знищити затвердіння верхнього шару ґрунту і запобігти можливості появи бур'янів. Щоб забезпечити петрушці якомога більше живлення, проріджування проводили на початку вегетації. Догляд за рослинами включає правильний обробіток міжрядь, полив, підживлення після кожного зрізання зеленої маси, боротьбу з бур'янами та захист рослини від шкідників і хвороб.

РОЗДІЛ 3

ВПЛИВ СОРТУ НА ВРОЖАЙНІСТЬ ПЕТРУШКИ ЛИСТКОВОЇ

3.1. Фенологічні характеристики рослин

За час вивчення сортів петрушки Аргон (контроль), Гіганте д'Італія, Катінка, Піоне, Топіт, Фрісе верт фонсе виявили, що рослини з відмінностями проходили фази росту та розвитку. Це можна було спостерігати ще починаючи від появи масових сходів або через 21–25 діб від сівби. Фенофаза 5–6 справжніх листків по досліді зафіксована через 40–50 діб від сівби насіння. Швидким ростом відзначилися сорти Топіт та Гіганте д'Італія – відповідно 40 та 41 доба. Найпізніше в дану фазу вступили сорти Піоне та Фрісе верт фонсе – через 50 діб (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Настання фенологічних фаз рослин петрушки листкової, кількість діб (середнє 2023–2024 рр.)

Сорт	Наявність 5–6 справжніх листків	Збирання врожаю			
		перше	друге	третє	четверте
Аргон – контроль	47	62	87	118	149
Гіганте д'Італія	41	69	99	129	–
Катінка	47	62	92	129	–
Піоне	50	77	112	148	–
Топіт	40	69	102	136	156
Фрісе верт фонсе	50	75	105	145	–

У петрушки листкової зріз зеленої маси виконують по мірі її наростання. Отже, у різних сортів це здійснюється не одночасно. Так, більшість досліджуваних сортів забезпечили трикратний збір врожаю, а Аргон і Топіт збирали чотири рази. Збирати врожай петрушки розпочали в другій декаді червня із сортів Аргон та Катінка – через 62 доби від повних сходів. Наступними були сорти Гіганте д'Італія та Топіт – через 69 діб від масових

сходів. Самий пізніший перший збір врожаю був у сортів Фрісе верт фонсе та Піоне – відповідно через 75 та 77 діб від масових сходів.

Вдруге зрізували листову масу в досліді через 87–112 діб від масових сходів. Це відбувалося в другій декаді липня–першій декаді серпня. Сорт Аргон (контроль) найшвидше відновив вегетативну масу. Вдруге робили його зрізування через 87 діб від появи сходів. Через 92 та 99 діб від сходів вдруге зібрали врожай петрушки сортів Катінка та Гіганте д'Італія відповідно. Решта сортів відновила вегетативну масу, придатну для збирання, через 102–112 діб від сходів.

Втретє зрізування зелені робили 15 серпня–15 вересня або через 118–148 діб від масових сходів. Спостерігали дещо нижчу інтенсивність росту, проте завдяки зрошенню та підживленню змогли одержати вегетативну масу. Контрольний сорт Аргон забезпечив швидше одержання врожаю по досліді. Сорти Катінка та Гіганте д'Італія дали змогу втретє зібрати врожай через 129 діб від сходів. Наступним у хронології збирання зеленої маси був сорт Топіт – 136 діб від сходів. Останніми збирали врожай у Фрісе верт фонсе та Піоне – відповідно через 145 та 148 діб від масових сходів. Через 149 та 156 діб від масових сходів сорти Аргон і Топіт сформували зелену масу для четвертого збирання. Це стало можливим в другій декаді вересня.

Отже, від моменту наявності масових сходів петрушки до здійснення останнього зрізування листової маси минуло 129–156 діб залежно від сорту. Перше збирання проводили через 62–75 діб від масових сходів. Більш швидкокорослими виявилися сорти Аргон та Катінка. Дещо повільніше нарощували листову масу сорти Гіганте д'Італія та Топіт.

3.2. Врожайність петрушки листової

Згідно даних загальна продуктивність петрушки сорту Аргон (контроль) становила 227 г/роsl. В структурі даного показника під час першого збирання отримали 68 г продукції, під час другого – 72 г, третє збирання забезпечило 52 г листової маси, а четверте 35 г зеленої продукції (табл. 3.2).

Продуктивність сортів петрушки городньої, г/роsl.
(середнє 2023–2024 рр.)

Сорт	Сумарний показник	Збирання врожаю			
		перше	друге	третє	четверте
Аргон – контроль	227	68	72	52	35
Гіганте д'Італія	195	62	76	57	–
Катінка	114	36	50	28	–
Піоне	160	52	63	45	–
Топіт	255	78	75	62	40
Фрісе верт фонсе	253	86	95	72	–
<i>НІР</i> ₀₅	–	6	5	6	–

Загальна продуктивність петрушки сорту Гіганте д'Італія становила 195 г/роsl. В структурі даного показника під час першого збирання отримали 62 г продукції, під час другого – 76 г, третє збирання забезпечило 57 г листкової маси.

Загальна продуктивність петрушки сорту Катінка становила 114 г/роsl. В структурі даного показника під час першого збирання отримали 36 г продукції, під час другого – 50 г, третє збирання забезпечило 28 г листкової маси.

Згідно даних загальна продуктивність петрушки сорту Піоне становила 160 г/роsl. В структурі даного показника під час першого збирання отримали 52 г продукції, під час другого – 63 г, третє збирання забезпечило 45 г зеленної продукції.

Загальна продуктивність петрушки сорту Топіт становила 255 г/роsl. В структурі даного показника під час першого збирання отримали 78 г продукції, під час другого – 75 г, третє збирання забезпечило 62 г листкової маси, а четверте – 40 г.

Загальна продуктивність петрушки сорту Фрісе верт фонсе становила 253 г/роsl. В структурі даного показника під час першого збирання отримали 86 г продукції, під час другого – 95 г, третє збирання забезпечило 72 г зеленної продукції.

Отже, згідно усереднених даних найменшу продуктивність мали рослини сортів Катінка та Піоне – відповідно 114 г та 160 г. Наступним сортом по мірі збільшення продуктивності рослини був сорту Гіганте д'Італія з показником 195 г. Рослини контрольного сорту Аргон мали продуктивність 227 г. Більшу продуктивність мали рослини сортів Фрісе верт фонсе та Топіт – 253 г та 255 г відповідно.

Дані дисперсійного аналізу свідчать про достовірність досліду. Найменша істотна різниця (НІР) за першого збирання врожаю становила 6 г/роsl., за другого збирання – 5 г/роsl., а за третього збирання – 6 г/роsl. [додат. Г]

Загальна врожайність петрушки по досліді була в середньому 5,01–10,20 кг/м² (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Врожайність петрушки листової, кг/м² (середнє 2023–2024 рр.)

Сорт	Загальна врожайність	Збирання врожаю			
		перше	друге	третє	четверте
Аргон – контроль	9,08	2,72	2,88	2,08	1,4
Гіганте д'Італія	7,80	2,48	3,04	2,28	–
Катінка	5,01	1,58	2,20	1,23	–
Піоне	6,40	2,08	2,52	1,80	–
Топіт	10,20	3,12	3,00	2,48	1,60
Фрісе верт фонсе	10,10	3,44	3,80	2,88	–
<i>НІР</i> ₀₅	–	0,48	0,45	0,27	–

Найменший показник був у сорту Катінка. В структурі загальної врожайності під час першого збирання отримали 1,58 кг/м² продукції, друге збирання забезпечило 2,20 кг/м² зеленої маси, а третє – 1,23 кг/м² листової зелені. Дещо більшою врожайність була в сорту Піоне – 6,4 кг/м². В структурі загальної врожайності під час першого збирання отримали 2,08 кг/м² продукції, друге збирання забезпечило 2,52 кг/м² зеленої маси, а третє – 1,80 кг/м² листової зелені.

Наступним по мірі зростання врожайності був сорт Гіганте д'Італія з показником 7,80 кг/м². В структурі загальної врожайності під час першого збирання отримали 2,48 кг/м² продукції, друге збирання забезпечило 3,04 кг/м² зеленої маси, а третє – 2,28 кг/м² листової зелені.

Дещо більшу врожайність забезпечив контрольний сорт Аргон – 9,08 кг/м². В структурі загальної врожайності під час першого збирання отримали 2,72 кг/м² продукції, друге збирання забезпечило 2,88 кг/м² зеленої маси, третє – 2,08 кг/м² листової зелені, а четверте збирання дало змогу отримати ще 1,4 кг/м².

У сортів Фрісе верт фонсе і Топіт урожайність була майже на однаковому рівні і становила 10,10 кг/м² та 10,20 кг/м² відповідно. Сорт Фрісе верт фонсе під час першого збирання сформував 3,44 кг/м² продукції, друге збирання забезпечило 3,80 кг/м² зеленої маси, а третє – 2,88 кг/м² листової зелені. У сорту Топіт під час першого збирання отримали 3,12 кг/м² продукції, друге збирання забезпечило 3,00 кг/м² зеленої маси, а третє та четверте – 2,48 кг/м² та 1,60 кг/м² листової зелені відповідно.

Дані дисперсійного аналізу свідчать про достовірність досліду. Найменша істотна різниця (НІР) за першого збирання врожаю становила 0,48 кг/м², за другого збирання – 0,45 кг/м², а за третього збирання – 0,27 кг/м² [додат. Д]

У табл. 3.4 представлено показники врожайності петрушки листової досліджуваних сортів та відхилення їх показників відносно контрольного сорту Аргон. Так, відхилення показника врожайності досліджуваних сортів від контрольного сорту Аргон становить у сортів Гіганте д'Італія, Піоне та Катінка у від'ємну сторону на 1,28 кг/м², 2,68 кг/м² та 3,98 кг/м², що становить відповідно 14,1 %, 29,5 % та 44,8 %. Сорти Фрісе верт фонсе та Топіт забезпечили приріст продукції на 1,02 та 1,12 кг/м², що відповідає 11,2 % та 12,3 % відповідно.

Таблиця 3.4

Відхилення врожайності досліджуваних сортів петрушки листкової від контролю, кг/м² (середнє 2023–2024 рр.)

Сорт	Загальна врожайність	Відхилення від контролю	
		кг/м ²	%
Аргон – <i>контроль</i>	9,08	0	0
Гіганте д'Італія	7,80	- 1,28	- 14,1
Катінка	5,01	- 3,98	- 44,8
Піоне	6,40	- 2,68	- 29,5
Топіт	10,20	+ 1,12	+ 12,3
Фрісе верт фонсе	10,10	+ 1,02	+ 11,2

Отже, за результатами проведеної роботи щодо дослідження сортів петрушки листкової закордонної селекції до вирощування в правобережному Лісостепу України, можна стверджувати, що кращими за біометричними параметрами, а, головне, показниками врожайності, є сорти Фрісе верт фонсе та Топіт. Рослини цих сортів мають здатність формувати значну вегетативну масу. Контрольний сорт Аргон також мав високі показники та не надто вступав вище зазначеним закордонним сортам. Меншу врожайність в досліді мали сорти петрушки Піоне та Катінка.

ВИСНОВКИ

1. Підтверджено в умовах правобережного Лісостепу України вказану оригінаторами досліджуваних сортів тривалість вегетаційного періоду петрушки листової. Від наявності масових сходів до останнього збирання врожаю досліджувані сорти мали тривалість вегетації 129–156 діб. Перше збирання врожаю здійснили через 62–77 діб від масових сходів. Більш швидкорослими виявилися сорти Аргон та Катінка. Дещо повільніше нарощували листову масу сорти Гіганте д'Італія та Топіт.

2. Найменшу продуктивність мали рослини сортів Катінка та Піоне – відповідно 114 г та 160 г. Наступним сортом по мірі збільшення продуктивності рослини був сорту Гіганте д'Італія з показником 195 г. Рослини контрольного сорту Аргон мали продуктивність 227 г. Більшу продуктивність мали рослини сортів Фрісе верт фонсе та Топіт – 253 г та 255 г відповідно.

3. Загальна врожайність листової маси петрушки в досліді становила в середньому 5,01–10,20 кг/м². Найменший показник був у сорту Катінка, а більшим – у сортів Фрісе верт фонсе та Топіт.

ПРОПОЗИЦІЇ ВИРОБНИЦТВУ

Згідно результатів дослідження пропонуємо для вирощування сорти петрушки городньої зарубіжної селекції Фрісе верт фонсе (Франція) та Топіт (Нідерланди), які мають вищий показник врожайності листової маси, що позитивно впливає на величину прибутку за вирощування вказаної культури.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ЛІТЕРАТУРИ

1. Державний реєстр сортів рослин, придатних для поширення в Україні на 2023 рік / Київ, 2023. 523 с. Інформаційно-аналітичний портал АПК України. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://agro.me.gov.ua/ua/file-storage/reystestr-sortiv-roslin-ukrayini>
2. Karakutsia K.S. Features of parsley growing in the conditions of the left bank forest steppe of Ukraine. International periodic scientific journal. Bulgaria. No18. Part 2. 2023. С. 91–94. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj18-02-069>
3. Averkyna M.F., Andrushchyshyna H.M. Modeling of the economic growth of Ukraine. International periodic scientific journal. Bulgaria. No18. Part 2. 2023. С. 95–102. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj18-02-069>
4. Романов О., Пономарьова М., Князев Д. Управління комерційною діяльністю підприємства на ринку насіння овочів та можливості інноваційного зростання / Сталий розвиток аграрної сфери: інженерно-економічне забезпечення. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2021. С. 97–100.
5. Пономарьова М.С., Должикова І.С., Фоменко В.Є. Стан розвитку овочівництва та збереження інноваційного агровиробництва як вектора ефективного управління. Sworldjournal Т. 11. No 04. С. 114–121.
6. Яцишина Л.К. Дослідження ринку овочів і фруктів в Україні. Економіка та держава. 2019. № 2. С. 105–109.
7. Кецкало В.В., Муляревич М.Б. Забезпечення галузі овочівництва новими сортами петрушки городньої *Petroselinum crispum*. Сучасний рух науки: тези доп. XI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. Дніпро, 2020. Т. 1. С. 287–288.
8. Сєвідова І.О., Лещенко Л.О. Стан, проблеми та перспективи розвитку овочівництва в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2017. № 12. С. 28–33.

9. Галат Л.М. Фактори та тенденції розвитку овочівництва у Херсонській області. Агросвіт. 2019. № 22. С. 9–18.
10. Галат Л.М. Особливості ринку свіжих овочів в Україні. Агросвіт. 2019. № 11. С. 35– 44.
11. Логоша Р.В. Трансформації ринку овочів в Україні. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2016. № 3. С. 55–65.
12. Рудь В.П. Інноваційна діяльність на овочевому ринку та її роль у забезпеченні продовольчої безпеки. Економіка і суспільство. 2016. Вип. № 7. С. 138–145.
13. Чайка В.О. Стратегія розвитку овочівництва захищеного ґрунту в умовах асоціації з ЄС. Економіка та управління. К.: КНЕУ. 2015. Вип. 27/1. С. 72–76.
14. Бойко Л.О. Сучасні тенденції розвитку овочевої галузі в умовах євроінтеграції України. Агросвіт. № 6. 2020.
15. Бойко В.О., Бойко Л.О. Сучасні підходи до визначення поняття "конкурентоспроможність аграрних підприємств". Фінансовий простір. 2019. №3 (35). С. 23–31.
16. Boiko V., Kwilinski A., Misiuk M., & Boiko L. Competitive advantages of wholesale markets of agricultural products as a type of entrepreneurial activity: the experience of Ukraine and Poland. Economic Annals-XXI. 2019. 175(1–2). P. 68–72.
17. Сидора В.В. Формування та розвиток маркетингу на ринку овочевої продукції. Економіка та управління підприємствами. 2017. Вип. № 4 (60). С. 111–119.
18. Кецкало В.В., Макогоненко С.М. Сорт або гібрид – основа індустріальних інтенсивних і енергозберігаючих технологій виробництва продуктів рослинництва // Матеріали XI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Сучасний рух науки» (8–9 жовтня 2020 року).

Міжнародний електронний науково-практичний журнал «WayScience» (ISSN 2664-4819 (Online)). м. Дніпро. 2020. Т. 1. С. 284–286.

19. Кецкало В.В. Поліщук Т.В. Вплив фізіологічно-активних речовин на врожайність петрушки коренеплідної (*Petroselinum crispum*) в Правобережному Лісостепу України // Таврійський науковий вісник: Науковий журнал. Вип. 109. Частина 1. Херсонський державний аграрний університет. Херсон: Видавничий дім «Гельветика». С. 57–63.

20. Барабаш, О.Ю., Гутиря С.Т. Зеленні та багаторічні овочеві культури. К.: Аграрна наука, 1997. С. 17–20.

21. Овчарук В.І.: Теоретичне обґрунтування і агротехнічні основи вирощування петрушки і селери для продовольчого та насінницького використання в умовах південно-західної частини Лісостепу України: Автореф. дис. д-ра с.-г. наук: 06.01.06 / Нац. аграр. ун-т. К., 1999. 36 с.

22. Овчарук В.І., Хареба В.В. Конвеєрне вирощування зелені петрушки // Інноваційні технології в рослинництві. Наукова інтернет-конференція (15.05.2018 р.). С. 132–133.

23. Харицький М.В. Новітній сортимент пряно-смакових коренеплідних рослин як складова інноваційного розвитку вітчизняного овочівництва // Міжнародна науково-практична конференція професорсько-викладацького складу, науковців, аспірантів і студентів «Пріоритети інноваційного розвитку АПВ України: досвід, можливості, технології» с 78–82.

24. Абрамова В.С. Окремі аспекти розвитку галузі овочівництва в Україні на сучасному етапі // Вісник СНТ ННІ бізнесу і менеджменту ХНТУСГ (вип. 2/2019). С 167–170.

25. Овчарук В.І. Вплив літніх строків сівби петрушки на розвиток рослин, перезимівлю і урожайність насіння при безвисадковому способі вирощування в умовах Лісостепу України // Агроінком. 1999. № 8. С.27–29.

26. Тихоненко Д. Г. Ґрунтознавство. К.: Вища школа, 2005. 703 с.

27. Петрушка листкова. Сорт Аргон. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://www.enzazaden.com/ua/products-and-services/our-products/Herbs/Argon>

28. Петрушка листкова. Сорт Гіганте д'Італія. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://agroterem.com.ua/ua/p1685245081-petrushka-list-gigant.html>

29. Петрушка листкова. Сорт Гіганте д'Італія. Електронний ресурс. Режим доступу: https://gradka.com.ua/petrushka-gigant-de-italija-listova-1-g.html?srsltid=AfmBOooYnJC_IeV_foabcvib0XMjvUq3y4Bo3WJSBZH8SXGKN4V8pbE

30. Петрушка листкова. Сорт Катінка. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://vesnodar.com.ua/ua/semena-zeleni-petrushki-kucheryavoy-katinka>

31. Петрушка листкова. Сорт Катінка. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://komirnyk.com.ua/nasinnia-petrushky-kucheriavoi-katinka-enzazaden>

32. Петрушка листкова. Сорт Піоне. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://www.enzazaden.com/ua/products-and-services/our-products/Herbs/Peione>

33. Петрушка листкова. Сорт Топіт. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://agroterem.com.ua/ua/p2341211310-petrushka-topit-000n.html>

34. Петрушка листкова. Сорт Фрісе верт фонсе. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://vesnodar.com.ua/ua/semena-zeleni-petrushki-kucheryavoy-frise>

35. Бондаренко Г. Л. Методика дослідної справи в овочівництві і баштанництві / Г. Л. Бондаренко, К. І. Яковенко. Х. : Основа, 2001. 369 с.

36. ДСТУ 6010:2008 "Петрушка молода свіжа. Технічні умови". Електронний ресурс. Режим доступу: http://online.budstandart.com.ua/catalog/doc-page?id_doc=84082

